

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Одеська політехніка»,
доктору наук з державного управління,
професору Миколайчуку Миколі Миколайовичу

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, кандидата наук з державного управління, професора, професора кафедри публічного управління та регіоналістики Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» **Попова Миколи Петровича** на дисертацію **Белошапки Тетяни Василівни** на тему «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні», подану до захисту у разову спеціалізовану вчену раду Національного університету «Одеська політехніка» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування

1. Актуальність теми дисертації

Проблематика удосконалення організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні набуває особливого значення в умовах зростання екологічних викликів, спричинених тривалим виснаженням природно-ресурсного потенціалу, деградацією довкілля та додатковими загрозами, що виникли внаслідок воєнного стану. Становлення ефективної системи екологічної безпеки розглядається як ключова передумова сталого розвитку держави, збереження здоров'я населення та стабільності територіальних громад, що обумовлює потребу у комплексному перегляді підходів до публічного управління у цій сфері.

Зростання значення екологічної складової державної політики зумовлює потребу у впровадженні інноваційних моделей організаційного механізму, здатних забезпечити дієву координацію органів виконавчої влади, органів місцевого

самоврядування, територіальних громад і громадських організацій. Недостатня ефективність наявних управлінських практик, їх фрагментарність і низький рівень залучення громадянського суспільства спричиняють необхідність системного наукового обґрунтування шляхів модернізації.

Актуальність теми підсилюється також глобальними тенденціями до інтеграції екологічних принципів у всі сфери державного управління, зокрема в умовах виконання Україною міжнародних зобов'язань щодо охорони довкілля та сталого розвитку. Використання зарубіжного досвіду, особливо в частині інституційних реформ, інтеграції громадського контролю та механізмів інклюзивної екологічної безпеки, відкриває перспективи підвищення ефективності державної політики у цій сфері.

Таким чином, дослідження, спрямоване на комплексне обґрунтування теоретичних засад та розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України, є своєчасним і відповідає сучасним потребам державного управління та науковим пріоритетам.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Структура та зміст дисертаційного дослідження Тетяни Белошапки свідчать про високий рівень наукової обґрунтованості сформульованих положень, висновків і рекомендацій. У вступі чітко визначено мету й завдання роботи, об'єкт і предмет дослідження, описано методологічну базу, яка поєднує загальнонаукові й спеціальні методи, зокрема системний, порівняльний, категоріальний аналіз, SWOT-аналіз, а також методи узагальнення, групування та інтерпретації норм права. Такий комплексний підхід забезпечує достовірність отриманих результатів і логічність їх інтерпретації.

У першому розділі дослідження обґрунтовано концептуальні засади публічного управління у сфері екологічної безпеки, подано ретроспективний огляд формування управлінських підходів, класифіковано функції й принципи

державного управління, а також систематизовано наукові погляди щодо сутності екологічної безпеки як об'єкта управління. Авторка узгоджує наукові положення з еволюцією законодавчої та інституційної бази, що дозволяє сформувати цілісну теоретичну основу.

Другий розділ містить ґрунтовний аналіз сучасного стану організаційного механізму публічного управління, який спирається на вивчення зарубіжного досвіду, оцінку діяльності національних органів і проведення SWOT-аналізу. Це дає змогу не лише описати проблеми, а й виявити сильні сторони, ризики та потенційні напрями розвитку системи управління.

У третьому розділі узагальнено результати аналізу та представлено практичні пропозиції щодо модернізації організаційного механізму. Запропоновані моделі й методи модернізації, а також інструменти залучення громадських організацій ґрунтуються на поєднанні вітчизняних реалій і міжнародного досвіду, що посилює прикладний характер дослідження.

Завершальні висновки логічно співвідносяться з поставленими завданнями й демонструють внутрішню узгодженість та комплексність проведеної роботи, що підтверджує обґрунтованість наукових результатів і їх практичну значущість.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна дисертаційного дослідження Тетяни Белошапки полягає у комплексному обґрунтуванні теоретичних засад і розробці практичних рішень щодо модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки України в умовах воєнних викликів і післявоєнного відновлення. Авторкою вирішено актуальне наукове завдання – сформовано концептуальні підходи до оптимізації системи публічного управління в екологічній сфері з урахуванням зарубіжного досвіду, особливо практик інтеграції громадського контролю та міжнародної співпраці.

Вперше на рівні дисертацій за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» обґрунтовано генезу розвитку організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки, побудовану на аналізі

нормативно-правових актів і ключових управлінських рішень, що визначали трансформацію системи від 1991 року до сучасності. Запропоновано авторське трактування концепту «інклюзивна екологічна безпека» як складової стратегії сталого розвитку, яка передбачає активну участь громадських організацій, територіальних громад і міжнародних партнерів у формуванні та реалізації екологічної політики.

Удосконалено наукові підходи до визначення терміна «механізми публічного управління в сфері екологічної безпеки», що дозволило структурувати елементи управлінської системи – суб'єкти, функції, методи взаємодії та інституційні інструменти – у контексті сучасних кризових викликів. Розвинуто пропозиції щодо залучення екологічних громадських організацій як активних суб'єктів публічного управління, здатних підвищити ефективність моніторингу, громадського контролю та впровадження інновацій у сфері екологічної безпеки.

Подальшого розвитку набули:

- концепція інтеграції міжнародного досвіду (інституційні моделі ЄС, зарубіжні практики реформування управлінських систем) у механізми модернізації екологічної безпеки України;
- підходи до стратегічного планування розбудови організаційного механізму із застосуванням SWOT-аналізу для визначення пріоритетів та інструментів реагування на внутрішні та зовнішні загрози;
- моделі адаптації управлінських механізмів до умов воєнного стану та повоєнної відбудови, що поєднують технологічні, інституційні й партнерські інновації.

Отримані результати мають методологічну завершеність, узгоджуються із сучасними потребами публічного управління та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових розвідок і практичної імплементації в державну політику.

4. Практичне значення результатів дослідження

Практична значущість дисертаційного дослідження Тетяни Белошапки полягає в розробці комплексних рекомендацій щодо удосконалення

організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України, що можуть бути використані в діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, територіальних громад та екологічних громадських організацій. Сформульовані підходи спрямовані на підвищення координації між усіма рівнями публічної влади, розвиток інструментів громадського контролю та впровадження інноваційних управлінських технологій.

Отримані результати можуть стати підґрунтям для модернізації державної та регіональної екологічної політики, зокрема через формування механізмів інклюзивної екологічної безпеки, що передбачають активне залучення громадських організацій, бізнес-структур та міжнародних партнерів. Запропоновані у дисертації моделі організаційного механізму й методи його адаптації до умов воєнного стану та післявоєнного відновлення дозволяють застосовувати їх у процесі розробки стратегічних програм і нормативно-правових актів, спрямованих на захист довкілля та забезпечення сталого розвитку територій.

Практичну цінність мають також рекомендації щодо використання міжнародного досвіду (зокрема інституційних практик ЄС і методів інтегрованого управління екологічною безпекою) для удосконалення національної системи публічного управління. Окремо заслуговують на увагу пропозиції щодо розвитку екологічної освіти та формування суспільної екологічної свідомості як передумови посилення ефективності екологічної політики на всіх рівнях.

Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, профільних структур у сфері охорони довкілля, у процесі підготовки галузевих стратегій і програм, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

5. Структура та зміст дисертації

Дисертація Тетяни Белошапки має чітку й логічну структуру, що відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, загальним обсягом понад 250 сторінок. У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, окреслено методологічну основу та розкрито наукову новизну й практичне значення отриманих результатів.

Перший розділ зосереджено на узагальненні теоретичних засад дослідження системи публічного управління у сфері екологічної безпеки, включаючи історичну ретроспективу, класифікацію функцій та принципів управління, а також авторські трактування ключових понять, серед яких «механізми публічного управління в сфері екологічної безпеки». Розділ слугує методологічним підґрунтям для подальших досліджень.

Другий розділ присвячено аналізу сучасного стану організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в Україні. Значну увагу приділено порівнянню з зарубіжними управлінськими моделями, оцінці інституційних прогалин на національному рівні та проведенню SWOT-аналізу, що дає змогу визначити ключові проблеми й перспективи розвитку системи управління.

Третій розділ спрямовано на розробку практичних рішень і рекомендацій, спрямованих на модернізацію організаційного механізму. У ньому представлено стратегічні напрями розвитку, моделі та методи удосконалення управлінських процесів, а також запропоновано шляхи інтеграції міжнародного досвіду, включаючи практики ЄС, і залучення громадських організацій до процесів екологічної політики.

Зміст дисертації відзначається внутрішньою узгодженістю: кожен розділ логічно продовжує попередній, а висновки підсумовують результати відповідно до поставлених завдань. Структура роботи сприяє системному розкриттю наукової проблематики та забезпечує цілісність дослідження.

6. Значення роботи для науки, практики і суспільства

Дисертаційне дослідження Тетяни Белошапки має вагоме значення для розвитку науки, практики державного управління та суспільства. У науковому вимірі робота розширює теоретичну базу спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», пропонуючи комплексну концепцію організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки. Запровадження категорій «інклюзивна екологічна безпека» та структурованого підходу до визначення елементів механізму управління створює передумови для подальших досліджень щодо модернізації екологічної політики України та формування ефективних управлінських моделей.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, територіальними громадами та екологічними громадськими організаціями. Рекомендації, розроблені авторкою, можуть бути впроваджені при формуванні державних і регіональних стратегій з охорони довкілля, модернізації нормативно-правових актів, запровадженні інструментів громадського контролю та налагодженні міжсекторальної співпраці. Окремо заслуговує на увагу потенціал використання зарубіжного досвіду (передусім практик Європейського Союзу) для зміцнення інституційної спроможності національної системи екологічної безпеки.

Для суспільства дослідження має значення як інструмент формування екологічно свідомого середовища та залучення громадянського суспільства до процесів екологічної політики. Запропоновані авторкою моделі сприяють підвищенню рівня соціальної довіри до органів влади, розвитку екологічної освіти та посиленню сталого розвитку територій, що набуває особливого значення в умовах воєнних викликів і подальшої повоєнної відбудови країни.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Під час ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження Тетяни Белошапки ознак порушення принципів академічної доброчесності не виявлено. Робота містить посилання на використані джерела, у тексті чітко простежується

авторський стиль викладу та власні висновки, а результати дослідження підтверджуються публікаціями здобувачки у фахових та зарубіжних наукових виданнях, що засвідчує апробацію основних положень.

Структура і зміст роботи свідчать про самостійний характер наукового пошуку, використання належного методологічного інструментарію та коректне відтворення поглядів інших науковців із дотриманням вимог до цитування. Ознак компіляції, неправомірного запозичення матеріалів чи фальсифікації даних не встановлено.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Оцінюючи дисертаційне дослідження Тетяни Белошапки загалом позитивно, слід відзначити окремі аспекти, які потребують уточнення та доопрацювання для підвищення якості наукової аргументації та чіткості викладу. Зазначені зауваження не знижують загальної наукової цінності роботи, проте окреслюють напрями її вдосконалення.

1. Мовностилістичні особливості викладу (стор. 24 – 27, 141 – 152). У низці фрагментів тексту спостерігається перевантаження повторюваними термінами («публічне управління», «екологічна безпека») та використання складних синтаксичних конструкцій, що знижує динаміку та ускладнює сприйняття матеріалу. Доцільно спростити окремі речення й уникати надмірної тавтології, особливо у вступі та аналітичних розділах.

2. Необхідність точнішого розмежування об'єкта і предмета дослідження (стор. 28). У вступі об'єкт визначено як «система публічного управління в сфері екологічної безпеки», а предмет – як «організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в цій сфері». Проте в подальшому (розділ 1) ці категорії частково ототожнюються, що потребує чіткішого пояснення відмінностей і взаємозв'язків між ними.

3. Розкриття моделей модернізації організаційного механізму (стор. 199 – 210). Запропоновані моделі подано описово, без належного графічного відображення чи поглибленого порівняльного аналізу з зарубіжними практиками.

Доцільно доповнити цей блок схемами або таблицями, які б наочно демонстрували інституційні зв'язки, а також підкріпити окремі положення посиланнями на міжнародний досвід.

4. Розширення порівняльного аналізу зарубіжних систем (стор. 98 – 115). Хоча другий розділ містить огляд зарубіжних практик, аналіз переважно зосереджується на загальних підходах без достатньої деталізації інструментів, що застосовуються в країнах ЄС. Варто глибше розкрити конкретні механізми адаптації таких практик до українських умов, зокрема у сфері інклюзивної екологічної безпеки.

Зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, а навпаки, підкреслюють його потенціал до подальшого наукового розвитку у сфері публічного управління екологічною безпекою, інтеграції зарубіжного досвіду та удосконалення методологічних підходів.

9. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження Тетяни Белошапки «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні» за своїм змістом, структурою та науковим рівнем відповідає вимогам, що ставляться до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Робота вирізняється актуальністю тематики, комплексним підходом до аналізу теоретичних і практичних аспектів функціонування організаційного механізму, належним методологічним забезпеченням і науковою новизною.

Отримані результати мають як теоретичне, так і прикладне значення, спрямовані на вдосконалення державної та регіональної політики в сфері екологічної безпеки, зокрема в умовах воєнних викликів і післявоєнного відновлення. Основні положення дослідження пройшли апробацію у фахових та зарубіжних наукових виданнях, а також на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що підтверджує їх наукову та практичну цінність.

На підставі проведеного аналізу вважаю, що дисертаційна робота Тетяни Белошапки «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами). Дослідження вирізняється актуальністю теми, науковою новизною, обґрунтованістю отриманих результатів і практичних рекомендацій, а також належним рівнем апробації основних положень.

Авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент

**кандидат наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та регіоналістики
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»**

Микола ПОПОВ